

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Wedekind, Frank.; bearbejdet af Simon K. Boberg.

Titel | Title:

Vårbrud

Udgivet år og sted | Publication time and place: Premiere 08.11.2003 Teater Mungo Park

Fysiske størrelse | Physical extent:

1 bd. (upag. bl.).

DK

Dette manuskript er ophavsretligt beskyttet, og må kun benyttes til personlig brug. Du må dog også bruge manuskriptet i forbindelse med optagelsesprøve på de danske teaterskoler.

Hvis du vil opføre manuskriptet, skal du have samtykke fra rettighedshaveren. Du kan i den forbindelse kontakte fagorganisationen Danske Dramatikere. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

This manuscript is copyright protected and is only for personal use. However, you may also use the manuscript when applying for enrolment at Danish schools of performing arts

If you want to perform the manuscript, you must have the consent of the copyright holder. In that regard, you can contact the Danish Writers Guild. Always remember to credit the author.

Dramat. Bibl.

Healer Mungo Park

Wedekind, Frank: Vårbrud

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DRAMATISK BIBLIOTEK
POSTBOKS 2149
1016 KØBENHAVN K
DANMARK

Teater Mungo Park

VÅRBRUD

Frank Wedekind

Bearbejdet af Simon K. Boberg

Premiere 8. november 2003
Teater Mungo Park
Fritz Hansensvej 23, Allerød

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DRAMATISK BIBLIOTEK
POSTBOKS 2149
1016 KØBENHAVN K
DANMARK

Manuskriptkopien må ikke anvendes til opførelse og må ikke videredistribueres

Premiere d. 8. november 2003

Melchior Gabor
Moritz Stiefel Gymnasieelever

Wendla Bergmann,
Frau Bergmann, en ung pige
 hendes mor

Hr. Gabor
Frau Gabor Melchiors forældre

Rentier Stiefel, Moritz far

Hans Rilow
Georg
Robert
Ernst
Otto
Lämmermeier Gymnasieelever

Martha
Thea
Ilse Wendlas veninder

Rektor Sonnenstich
Hungergurt
Knochenbruch
Zungenschlag
Knüppeldich
Fliegentot Lærere ved gymnasiet

Pedel Habenbald
Pastor Kahklbrauch
Ziegenmelker
Onkel Probst
Ina Müller
Den Ukendte
Dr. Brauseprülver

FØRSTE AKT

Første afdeling

En dagligstue

Wendla:

Hvorfor har du lavet den kjole så lang, mor?

Fru Bergmann:

Fordi du bliver fjorten år i dag.

Wendla:

Det skulle jeg bare have vidst, så var jeg slet ikke fyldt fjorten!

Fru Bergmann:

Kjolen er slet ikke for lang, Wendla. Hvor vil du hen! Jeg kan da ikke gøre for, at min datter vokser to tommer hvert år. Sådan en stor pige kan da ikke rende rundt i korte kjoler.

Wendla:

Det er da bedre end at gå med sådan en natkjole. Lad mig beholde den gamle lidt endnu, mor. Bare i sommer? Du skal se, jeg kan nok passe denne her (nonnedragt), (...) når jeg fylder femten. Lad os gemme den til min næste fødselsdag; nu ville jeg bare træde sømmen i stykker.

Fru Bergmann:

Jeg ved ikke, hvad jeg skal sige til det. Jeg beholdt dig jo helst, som du er, min pige. Andre piger er tykke og klodsede i din alder. Du er stik modsat. Hvem ved, hvordan (du) engang bliver, når de andre har udviklet sig færdig.

Wendla

Hvem ved – måske eksisterer jeg slet ikke til den tid.

Fru Bergmann

Barn, barn, hvor kan du dog sige sådan noget!

Wendla

Nej mon lille mor dog, bliv nu ikke bedrøvet.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DRAMATISK BIBLIOTEK
POSTBOKS 2149
1016 KØBENHAVN K
DANMARK

Fru Bergmann (kysser hende)
Min egen øjesten.

Wendla

Sådan noget tænker jeg på om aftenen, når jeg ikke kan sove. Og jeg bliver slet ikke bedrøvet, - for jeg ved, at så sover jeg meget bedre. Er det syndigt at tænke på sådan noget?

Fru Bergmann

Nå, men så hæng nonnedragten ind i skabet igen. Og tag i Guds navn den gamle kjole på. Ved lejlighed kan jeg lægge den lidt ned.

Wendla (hænger kjolen ind i skabet)

Næ, så ville jeg meget hellere være tyve lige med det samme!

Fru Bergmann

Bare du nu ikke kommer til at fryse. Kjolen var ganske vist rigelig nok, da du fik den, men -

Wendla

Jamen (mor), det er jo snart sommer. Og selv *børn* får ikke (difteritis) i knæskallerne. Lad nu være at pylre. I min alder fryser man ikke - og da slet ikke om benene. Var det måske bedre, hvis jeg havde det for varmt, hva' mor? Pas du bare på, jeg ikke en skønne dag klipper ærmerne af og løber uden sko og strømper. Når jeg skal have nonnedragten på, vil jeg ikke have mere under end elverpigerne - lad nu vær' at skænde mor, - der er jo ingen, der kan se det!

Anden afdeling

Lørdag aften

Melchior

Puh, hvor det keder mig. Nu gider jeg ikke mer.

Otto

Nå, men så kan vi andre jo lige så godt høre op! Er du færdig med lektierne Melchior?

Melchior

Leg I bare videre.

Moritz

Hvor skal du hen?

Melchior

Ud at gå.

Georg

Det er jo snart mørkt

Robert

Kan du dine lektier?

Melchior

Kan man ikke gå ud, fordi det er mørkt?

Ernst

Nordamerika – Ludvig den Femtende – 60 vers Homer – 7 ligninger!

Melchior

De forbandede lektier

Georg

Hvis bare den latinske stil ikke også skulle være færdig til i morgen.

Moritz

Man kan da heller ikke tænke på noget – uden at lektierne straks skal ødelægge det hele.

Otto

Jeg går hjem.

Georg

Jeg med, jeg må hjem og læse.

Ernst

Li'sådanne her.

Robert

Godnat, Melchior.

Melchior

Sov godt.

(Alle går. Kun Melchior og Moritz bliver)

Melchior

Bare jeg dog vidste, hvorfor vi mennesker egentlig er til!

Moritz

Bare jeg kommer til at tænke på skolen, ønsker jeg, jeg var en bryggerhest! Hvorfor går vi i skole? Vi går i skole for at blive slæbt til eksamensbordet! Og hvorfor skal vi til eksamen? For at vi kan dumpe! Syv af os *skal* dumpe af den simple grund, at der kun kan være 60 i klasseværelset ovenpå. Jeg har været i sådan et underligt humør lige siden jul – det siger jeg dig, hvis ikke jeg havde (far/mor???), så stak jeg til Altona!

Melchior

Lad os tale om noget andet –

(de går lidt)

Moritz

Se den sorte kat med halen i vejret.

Melchior

Tror du på varsler?

Moritz

Åh, jeg ved ikke – den kom derovrefra. Det betyder ikke noget.

Melchior

Lad os sætte os her under bøgetræet. Nu falder duggen oppe i bjergene. Nu ville jeg ønske, jeg var en ung nymfe deroppe i skoven – og kunne sidde hele den lange nat i de højeste trætoppe og lade mig gynge og vugge.

Moritz

Prøv at knappe din vest op, Melchior - !

Melchior

Ah, sikke et sus man får i tøjet.

Moritz

Det bliver min salighed så mørkt, at man ikke kan se en hånd for sig. Hvor er du egentlig? – Melchior, tror du ikke også, at skamfølelsen hos mennesket kun er et produkt af opdragelsen?

Melchior

Det er ikke længere siden end i forgårs, at jeg spekulerede over det. Jeg tror, det er noget, der ligger dybt i den menneskelige natur. Tænk på, hvis du skulle klæde dig helt af for din bedste ven. Du gjorde det ikke, hvis han ikke også gjorde det. Det er vist også mere eller mindre en modesag.

Moritz

Jeg har såmænd allerede bestemt, at når jeg får børn, både piger og drenge, så vil jeg lade dem sove i mit værelse – og helst i samme seng fra de er ganske små. Og om morgenen og aftenen vil jeg lade dem hjælpe hinanden med at klæde sig af og på – og om sommeren skal både drengene og pigerne kun gå klædt i en hvid uldtunika med bælte. Jeg tror, de ville blive roligere og sundere end vi, når de blev opdraget på den måde.

Melchior

Det tror jeg sandelig også, Moritz! Der er bare det lille spørgsmål: Når nu dine piger får børn, hvad så?

Moritz

Får børn? Hvad mener du med det?

Melchior

Jeg tror nemlig på et vist instinkt på det område. Herregud Moritz, når dine drenge nu sover i samme seng som dine piger – og de så pludselig mærker, de ikke er børn længere – jeg vil vædde, hvad det skal være –

Moritz

Det – – det er måske rigtigt nok – men –

Melchior

Og når dine piger nåede den samme alder, ville det være akkurat ligesådan med dem.

Moritz

Apropos – der var noget, jeg ville spørge dig om –

Melchior

Ja, hvad er der?

Moritz

Jamen du skal svar!

Melchior

Selvfølgelig.

Moritz

På ære?

Melchior

Værsgo' – her er min hånd. Hvad er det så?

Moritz

Har du skrevet din latinske stil?

Melchior

Kom dog nu med det? Der er jo ingen, der ser eller hører os.

Moritz

Har du allerede mærker det?

Melchior

Hvadfornoget?

Moritz

Hvad var det, du kaldte det –

Melchior

At jeg ikke var barn mere?

Moritz

Mh-hm.

Melchior
Vel har jeg det.

Moritz
Det har jeg også – – – – –

Melchior
Det har jeg mærket for længe siden! Næsten et helt år!

Moritz
Det var som lynet var slået ned i mig!

Melchior
Havde du drømt?

Moritz
Jamen kun et øjeblik – hvis du vidste, hvad jeg har gennemgået siden den nat!

Melchior
Samvittighedsnag?

Moritz
Samvittighedsnag? Dødsangst!!

Melchior
Jamen herregud –

Moritz
Jeg troede, jeg var uhelbredelig syg. Jeg troede, jeg havde en indre skade. Og jeg faldt først til ro igen, da jeg begyndte at skrive en bog om mit liv.

Melchior
Jeg var nu en smule forberedt på det – da det skete for mig. Ja, jeg skammede mig en smule, – men de var også det hele.

Moritz
Og du er næsten et helt år yngre end jeg!

Melchior
Det ville jeg ikke spekulere over, hvis jeg var dig, Moritz. Såvidt jeg ved, er det ikke noget, der kommer i en bestemt alder. Kender du den lange Lämmermeier? Ham med hørhåret og ørnenæsen? Han er tre år ældre end jeg. Og Hans Rilow siger, at Lämmermeier endnu aldrig har drømt om andet end sandkage og abrikossyltetøj!

Moritz
(Næ), ved du hvad, hvor kan Rilow dog vide noget om det?

Melchior
Han spurgte ham.

Moritz
Spurgte han ham? Jeg havde ikke turde – spørge nogen.

Melchior
Du spurgte da mig.

Moritz
Ja – dig – – – – Det er egentlig en mærkelig verden, vi er kommet ind i! Og vi skal oven i købet være taknemmelige for det! Herregud, hvorfor kunne jeg nu ikke have fået lov til at blive holdt uden for det hele! Mine kære forældre havde kunnet få masser af børn, der var bedre. Men nu er jeg her altså – selvom jeg ikke ved, hvordan det er sket, og nu skal jeg selv stå til ansvar for, at jeg ikke er *blevet* borte. Melchior, har du ikke også tænkt over, hvordan vi egentlig er kommet ind i denne malstrøm?

Melchior
Ved du det endnu ikke, Moritz?

Moritz
Hvor skulle jeg vide det fra? Jeg kan se, at hønsene går æg og det er blevet mig fortalt, at min mor skal ha' båret mig under sit hjerte, men er det nok? Jeg kan huske, at jeg allerede som femårs dreng blev helt underlig, når jeg så den nedringede hjerterdame i et spil kort. Sådan har jeg det selvfølgelig ikke mere. Men nu kan jeg knap tale med en uden at jeg får de mest afskyelige tanker – og jeg sværger dig til, Melchior – jeg ved ikke en gang, *hvad* det er jeg tænker.

Melchior
Jeg skal forklare dig det alt sammen. Jeg ved det dels fra bøger, dels fra billeder – og dels fra hvad jeg har set ude i naturen. Du kan tro, du bliver forbavset! Jeg blev ateist dengang! Jeg fortalte det til Georg (Z)irschnitz! Og Georg ville fortælle Hans Rilow det, men Hans havde allerede fået det hele at vide af sin barnepige, da han var lille.

Moritz
Jeg vil sige dig, jeg har pløjet et helt leksikon igennem fra første til sidste side. Ord – ikke andet end ord. Ikke en eneste ærlig og ligetil forklaring. Aah, dette hykleri! Hvad skal man dog med et konversationsleksikon, der ikke kan besvare det mest livsvigtige spørgsmål.

Melchior
Har du nogensinde set, hvordan – tjå – jeg ved ikke rigtig, hvordan jeg skal forklare det – men –

Moritz
Nej! Du må hellere lade være med fortælle mig det i aften Melchior! Jeg mangler stadig Ludvig den femtende og Nordamerika. Og oven i købet de 60 vers Homer, syv ligninger og den latinske stil – det ville bare gå galt igen i morgen.

Melchior

Kom med hjem – jeg skal nok klare Homer og ligningerne og vores stile på tre kvarter! Jeg skal nok sørge for at lave et par ufarlige bomberter i *din* stil. Så laver mor limonade til os – så kan vi sludre hyggeligt om forplantningen!

Moritz

Det kan jeg ikke. Jeg kan ikke sludre hyggeligt om forplantningen! Hvis du virkelig vil gøre mig en tjeneste, så fortæl mig det skriftligt. *Skriv*, hvad du ved. Skriv så kort og klart som muligt og stik det ind i mine bøger i morgen i gymnastiktimen. Så tager jeg det hjem uden at vide hvor jeg har det. Og så finder jeg det pludselig en dag og så kan jeg ikke lade være med lige at løbe det igennem. Hvis det er nødvendigt – kunne du jo også lave et par tegninger.

Melchior

Man skulle tro, du var et pigebarn. Men som du vil! Det er i hvert fald en interessant opgave. Vil du allerede hjem, Moritz?

Moritz

Ja, jeg må hjem og læse. Godnat.

Melchior

Godnat.

Tredje afdeling

Thea, Wendla og Martha kommer arm i arm hen ad gaden.

Martha

Nej, hvor vandet dog trænger ind i støvlerne.

Wendla

Sikke vinden napper en i kinderne.

Thea

Jeg har fået helt hjertebanken. Din fletning går op, Martha, din fletning går op.

Martha

Pyh! Lad den gå op! Den irriterer mig dag og nat. Jeg må ikke gå med kort hår som du – jeg må ikke sætte håret op som Wendla, pandehår må jeg heller ikke ha' – hjemme skal jeg oven i købet lave fin frisure – alt sammen for de dumme tanter.

Wendla

Jeg tager en saks med i religionstimen i morgen. Og mens du bliver hørt i "Befal du dine veje", klipper jeg fletningerne af.

Martha

Nej, for Guds skyld, Wendla! Far slår mig fordærvet, og mor spærrer mig inde i kulkælderen i tre nætter.

Wendla

Hvad slår han dig med, Martha?

Martha

Jeg tænker tit på, at de vist egentlig ville savne noget, hvis de ikke havde sådan en uopdragen unge som mig!

Thea

Men Martha dog!

Martha

Måtte du heller ikke ha' et blå silkebånd gennem din chemise?

Thea

Blåt? Rosa (atlask)! Mor siger, lyserødt står så godt til mine sorte øjne.

Martha

Blåt klædte mig så yndigt! Mor hev mig ud af sengen ved fletningerne.

Wendla

Det siger du ikke!

Martha

Jamen, jeg tror nu alligevel, det morer dem – selvom de ikke *siger* det – når jeg engang får børn, skal de få lov til at vokse op som ukrudtet i vores have. Der er ingen, der tager sig af det – og alligevel står det højt og tæt – mens roserne i blomsterbedet hænger mere og mere forpjusket på deres pinde hver sommer.

Thea

Når jeg får børn, skal de kun gå i Rosa. Rosa hatte, rosa kjoler, rosa sko. Kun strømperne skal være kulsorte! Og når jeg så går tur, skal de marchere foran mig!
Hvad vil du gøre, Wendla?

Wendla

Er I da sikre på, I får nogen?

Thea

Hvorfor skulle vi ikke få nogen?

Wendla

Nå – tante Euphemia har jo da ingen børn –

Thea

Åh, dit fjols – det er, fordi hun ikke er *gift*!

Wendla

Tante (Bauer) har været gift tre gange og har ikke et eneste barn!

Martha

Hvis du får nogen, Wendla, hvad vil du så helst ha'? Dreng eller pige?

Wendla

Dreng! Dreng!

Martha

Også jeg! Hellere tyve drenge end tre piger!

Thea

Piger er så kedelige.

Martha

I kan tro, jeg ville heller ikke være pige, hvis jeg ikke allerede *var* det –

Wendla

Det tror jeg er en smagssag, Martha. Jeg glæder mig hver dag over, at jeg er en pige. Det vil jeg sige dig – jeg ville ikke bytte med en kongesøn. Men derfor vil jeg alligevel kun ha' drenge!

Thea

Det er da det rene sludder, Wendla.

Wendla

Jamen hvorfor dog? Det må da være tusind gange mere vidunderligt at blive elsket af en mand end af en kvinde.

Thea

Du vil da ikke påstå, at forstkandidat Pfälle elsker Melitta højere, end hun elsker ham?

Wendla

Jo, det vil jeg, Thea! Pfälle er stolt af, at han er forstkandidat – penge har han jo ikke, – han *er* noget. Melitta er henrykt, fordi hun får 10.000 gange mere end hun er.

Martha

Jamen, er du da ikke stolt af dig selv, Wendla?

Wendla

Så dum er jeg da ikke!

Martha

Det ville jeg være, hvis jeg var dig.

Thea

Se bare, hvor hun sætter fødderne – se hendes blik – og se hendes holdning! Hvis det ikke er stolthed!

Wendla

Jamen hvorfor? Jeg er så lykkelig over at være pige, hvis jeg ikke var pige, ville jeg begå selvmord, bare for at jeg næste gang kunne....

Melchior (går forbi og hilser)

Thea

Hvor har han dog et smukt hoved.

Martha

Sådan har jeg altid forestillet mig den inde Alexander, da han gik i skole hos Aristoteles.

Thea

Så for pokker.... Jeg må hjem og læse på den græske historie.

Wendla

De siger, han er nummer tre i klassen.

Thea

Herr Knochenbruch siger, at hvis han ville, kunne han blive duks.

Martha

Han har en smuk pande, men hans ven har meget kønnere øjne.

Thea

Moritz Stiefel? Pyh, den sovetryne!

Martha

Nå, jeg synes, han er meget flink at snakke med.

Thea

Han blamerer en, ligegyldigt hvor man møder ham. Ved det sidste bal hos Rilow bød han mig bolcher. Jeg vil sige dig, Wendla, de var helt bløde og klistrede. Det er da virkelig for galt! Han sagde, han havde haft dem for længe i bukselommen.

Wendla

Tænk dig, på det bal sagde Melchior Gabor til mig, at han ikke troede på noget... hverken på Gud, eller et liv efter døden – eller noget som helst overhovedet.

Fjerde afdeling

Et anlæg foran skolen

Melchior, Otto, Georg, Robert, Hans Rilow, Lämmermeier.

Melchior

Er der nogen af jer der ved, hvor Moritz er?

Georg

Næh, det er vist svært at sige for øjeblikket. Måske er han i fedtefadet!

Otto

Han bliver nu også skrappere og skrappere. Det ender nok galt en skønne dag.

Lämmermeier

Ja, jeg skal lige love for, at jeg nødig vil være i hans bukser i øjeblikket.

Robert

Han er for fræk! – Det er for stærkt.

Melchior

Hva' – Hva' er der i vejen?

Georg

Hvad er der i vejen! Nå tak –

Lämmermeier

Jeg siger ikke noget!

Otto

Jeg heller ikke. Det kan du lige bande på.

Melchior

Hør, vil I nu værsgo'

Robert

Nå, ja, når du endelig vil vide det. Han er brudt ind i lærerværelset.

Melchior

I lærerværelset?

Otto

Ja, i lærerværelset! Lige efter latintimen.

Georg

Ja, han var den sidste, der gik ud. Han blev tilbage med vilje.

Lämmermeier

Da jeg gik rundt om hjørnet oppe på gangen, så jeg ham åbne døren.

Melchior

Tak, skal du ha'!

Lämmermeier

Ja, det *må* du nok sige!

Georg

Formodentlig har de glemt at tage nøglen ud af døren.

Robert

Eller også har Moritz en dirk.

Otto

Ja, jeg vil såmænd bedst tro det.

Lämmermeier

Han skal være glad, hvis han slipper med at svede en søndag.

Robert

Ja, – plus en anmærkning.

Otto

Ja, hvis han alligevel ikke dumper ved denne terminsprøve –

Melchior

Der kommer han.

Hvor er han bleg.

(Moritz kommer ind i stor ophidselse)

Lämmermeier

Moritz, Moritz, hvad er dog det, du har gjort?

Moritz

Ikke noget – ikke noget –

Robert

Du er jo syg, mand.

Moritz

Ja, af glæde....af lykke....jeg kunne springe i luften.

Otto

Blev du knaldet?

Moritz

Nej, men jeg har bestået? Melchior, jeg har bestået! Nu må der ske, hvad der vil! Jeg har bestået!

Hvem skulle have troet det! Jeg begriber det ikke selv! Jeg læste det mindst tyve gange.....jeg kunne ikke tro på det.....men det stod der virkelig! Det stod der! *Jeg har bestået!*

(smilende)

Pyh-ha, jeg er helt svimmel, du kan tro, Melchior, det er ikke småting, jeg har døjet.

Rilow

Tillykke med det, Moritz. Vær du glad for, at du ikke blev opdaget.

Moritz

Jamen, Hans, du aner simpelthen ikke, hvad der stod på spil. I de sidste tre uger har jeg lusket forbi den dør, som om det var porten til helvede, men i dag så jeg pludselig, at den stod på klem. Altså, hvis man havde budt mig en million – jeg havde ikke kunnet la' være... Jeg ved ikke, hvad der kunne ha' holdt mig tilbage...Jeg stod pludselig midt i værelset. Jeg slog op i protokollen, jeg bladede i den... jeg fandt det...og hele tiden...

Melchior

Hele tiden, hvad så – ?

Moritz

Hele tiden stod døren på vid gab bag ved mig. Jeg aner ikke, hvordan jeg kom ud...eller hvordan jeg kom ned ad trapperne.

Rilow

Består Ernst Röbel også?

Moritz

Ja, vel gør han det. Ernst Röbel består også.

Robert

Så må du have læst forkert. Når vi ser bort fra de helt umulige, så er vi jo med dig og Röbel 61, og der er jo kun plads til 60 i klasseværelset ovenpå.

Moritz

Nej, jeg har læst rigtigt, både Ernst og jeg har bestået – foreløbig ganske vist kun *på prøve*. Ved den første terminsprøve skal det afgøres, hvem af os, der må vige pladsen. Stakkels Röbel! I kan tro, *jeg* skal nok hænge i. Det har jeg døjet alt for mange rædsler til i denne omgang.

Otto

Jeg vil vædde 3 mark på, at det bliver dig, der dumper.

Moritz

For det første har du ikke pengene... og for det andet vil jeg ikke tage dem fra dig! Nej, hvor skal jeg slide fra i dag af? Nu kan jeg godt sige jer det...og så kan I jo tro mig eller lade være, for jeg ved selv, at det *er* sandt: Hvis jeg var dumpet, havde jeg skudt mig.

Robert

Pralhans!

Georg

Pyh, din kujon!

Otto

Ha, du kan jo ikke engang holde på en revolver!

Lämmermeier

Du skulle have en på tosken, sku' du!

Melchior

Nu kan du foreløbig selv få en! Kom Moritz, lad os gå en tur.

Georg

Tror du på alt hans overspændte sludder?

Melchior

Hvad rager det dig? Lad du dem bare vrøvle, Moritz! Kom nu og lad os komme ud i skoven.

(lærerne Hungergut og Knochenbruch går over scenen)

Knochenbruch

Det vil jeg sige Dem, kære kollega, om jeg begriber hvorfor min allerbedste elev i den grad føler sig tiltrukket af den allerdårligste.

Hungergut

Komplet ubegribeligt.

Femte afdeling

En solskinseftermiddag

Melchior og Wendla møder hinanden i skoven

Melchior

Er det virkelig dig, Wendla? – hvad i alverden laver du heroppe alene? – nu har jeg rendt rundt i skoven på kryds og tværs i tre timer og ikke mødt en sjæl – og pludselig dukker du op.

Wendla

Det er virkelig mig.

Melchior

Ja, hvis jeg ikke kendte dig, ville jeg tro, du var en skovnymfe.

Wendla

Næh, vær rolig, det er mig, Wendla Bergmann. – Hvor kommer du fra?

Melchior

Åh, jeg traver bare rundt.

Wendla

Jeg har været ude at plukke skovmærker. Mor vil lave majdrik. Først ville hun selv med, men i sidste øjeblik kom tante Bauer på besøg, og hun er jo ikke for bjergbestigning. Og så gik jeg alene.

Melchior

Har du fået plukket nogen?

Wendla

Ja, en hel kurv fuld. Det ligefrem vrimler med dem ovre under bøgetræerne. Nu gik jeg ærlig talt og prøvede at finde ud af skoven. Jeg tror, jeg er gået vild. Jeg du, hvor mange klokken er?

Melchior

Den er et par minutter over halv fire, hvornår skal du være hjemme?

Wendla

Åh, jeg troede, den var meget mere. Jeg lå i lang tid i mosset oppe ved åen og lod tankerne løbe. Tiden gik så hurtigt, jeg var bange for, det snart var aften.

Melchior

Hvis de ikke venter dig til bestemt tid, så lad os sidde ned og sludre lidt. Lad os gå over under egetræet....Det er et af mine yndlingssteder. Når man læner hovedet tilbage mod stammen og ser gennem grenene op mod himmelen, bliver man ligefrem hypnotiseret. Og jorden er helt varm endnu af morgensolen. Der er for resten noget, jeg længe har villet spørge dig om.

Wendla

Ja, men jeg må være hjemme inden 5.

Melchior

Så kan vi følges. Jeg skal bære kurven for dig, og hvis vi skyder genvej langs med åen, så er vi nede på broen om ti minutter. Du aner ikke, hvor man kan komme til at tænke på de mærkeligste ting, når man ligger her.

(begge lægger sig under egetræet)

Wendla

Hvad var det, du ville spørge mig om, Melchior?

Melchior

Jeg hører, du så ofte besøger de fattige, Wendla. Du kommer med mad og (klæder) og penge. Er det noget, du gør af dig selv, eller er det noget, din mor får dig til?

Wendla

Som regel er det noget, mor beder mig om. Ofte er manden arbejdsløs og så fryser og sulter de. Vi har liggende så mange ting derhjemme i skabe og kommoder, som vi ikke mere har brug for. – Hvorfor kommer du for resten på det?

Melchior

Er det noget, du gerne gør – eller er du helst fri?

Wendla

Jeg elsker det! Hvor kan du dog spørge?

Melchior

Jamen, børnene er snavsede, kvinderne er syge, og lejlighederne stinker af snavs, og mændene hader dig, fordi du ikke arbejder.

Wendla

Det passer ikke, Melchior. Og selv om det var sandt, så ville jeg netop gøre det.

Melchior

Hvad mener du med ”netop”, Wendla?

Wendla

Så ville jeg netop besøge dem. Så ville det glæde mig endnu mere at kunne hjælpe dem.

Melchior

Åh, det er altså for din egen fornøjelses skyld, du besøger de fattige.

Wendla

Jeg besøger, fordi de er fattige.

Melchior

Jamen, hvis det ikke var nogen glæde for dig selv, ville du ikke gøre det?

Wendla

Jamen, jeg kan da ikke gøre for, at det er mig en glæde.

Melchior

Og alligevel kommer du engang i himlen af den grund. Så har jeg altså ret i det, jeg har gået og grublet over i en hel måned! Kan den gerrige gøre for, at det ikke glæder ham at besøge snavsede, syge børn?

Wendla

Dig ville det sikkert glæde meget.

Melchior

Og alligevel skal *han* være hjemfalden til den evige fortabelse! – jeg vil skrive en afhandling om det og sende den til pastor Kahlbauch. Han er nemlig den egentlige årsag til det. Med al hans bavl om *offerglæde*! Og hvis han ikke kan give mig et svar, så lader jeg mig ikke konfirmere.

Wendla

Kan du nænne at gøre dine forældre den sorg?

Melchior

Der findes ingen opofrelse, der findes ikke uselvskhed. Jeg ser, at de gode har det godt, jeg ser, at de onde har det ondt.....jeg ser dig, Wendla, kaste hovedet tilbage og le...og jeg føler mig som en udstødt, når jeg ser det. Hvad lå du og drømte henne ved åen, Wendla?

Wendla

Åh, dumheder, barnagtigheder.

Melchior

Mens du var lysvågen?

Wendla

Jeg drømte, at jeg var et stakkels fattigt tiggerbarn, og at jeg allerede klokken fem om morgenen blev jaget ud på gaden for at tigge en hel lang dag i storm og regn blandt hårdhjertede, brutale mennesker. Og når jeg kom hjem om aftenerne, rystende af kulde og sult og ikke havde så mange penge, som min far ville have, så blev jeg slået.....gennempryglet.

Melchior

Ja, det er godt, Wendla. Den slags har du fra alle de fjollede historier, du er blevet fyldt med. Du kan tro, den slags brutale mennesker eksisterer ikke mere.

Wendla

Jo, de gør, Melchior. Martha Bessel bliver slået aften efter aften, så man kan se (strimerne) endnu dagen efter. Du aner ikke, hvad hun må døje! Man kan blive varm og kold af at høre, hvad hun fortæller. Jeg har så ondt af hende, at jeg ofte ligger om natten og græder over det ned i min hovedpude. Jeg er aldrig blevet slået, Melchior....ikke en eneste gang.

Melchior

Det tror jeg godt, Wendla, men du er heller ikke skabt til sådan noget.

Wendla

Hvad er jeg da skabt til, Melchior?

Melchior

Du er skabt til at være lykkelig.

Wendla

Næ, ved du hvad, Melchior – bare at være lykkelig, – det ville jeg slet ikke bryde mig om.

Melchior

Nej, naturligvis! Du aner nemlig slet ikke, hvad det vil sige!

Wendla

Ved du da det?

Melchior

Ja!

Wendla

Så fortæl mig det .

Melchior

Åh, Wendla,! Wendla!

Wendla

Nej, nej, det må du ikke.

Melchior

Jamen, hvorfor ikke, Wendla?

Wendla

Fordi jeg ikke vil have det! Nu går jeg hjem.

Melchior

Åh, Wendla, du skulle bare vide, hvor mit hjerte banker!

Wendla

Jamen, det bryder jeg mig ikke om! Jeg syntes meget bedre om dig før, da dit hjerte ikke bankede så meget.

Melchior

Det er ikke pænt af dig! – Kan du da ikke se, hvor jeg behersker mig. Du kunne jo ikke hindre mig i at kysse dig på munden i stedet for på hånden. Men jeg bliver her – uden at komme dig så meget som et skridt nærmere! Der er så megen stolt lykke i dine øjne, at du aldrig i hele dit liv kan blive lykkeligere, end du er nu! Og hvorfor giver du mig ikke lidt af din overflod? Du ved jo, at jeg ikke vil så meget som gøre en bevægelse, der kan ængste dig! Sig mig i det mindste bare, hvornår jeg ser dig igen?

Wendla

Hvis jeg får lyst til at se dig, skal jeg nok finde dig!

(hun løber, Melchior bliver tilbage og ser efter hende.)

TÆPPET

ANDEN AKT

Første afdeling

Foregår om aftenen på Melchiors studererværelse. Vinduet står åbent, en tændt lampe står på bordet. Melchior og Moritz sidder på divanen.

Moritz

Nu har jeg det snart godt igen, jeg er bare stadig lidt oprevet. – Men i græsktimen faldt jeg minsandten i søvn som en anden døddrukken polyphem. Jeg forstår såmænd ikke, at gamle Zungenschlag ikke kom ned og kneb mig i ørerne. Og i dag var jeg nær kommet for sent. Ikke så snart var jeg vågnet, begyndte jeg på de uregelmæssige verber. Du altforbarmende himmel, hvor jeg dog bøjede verber under morgenmaden og på vej til skolen...jeg så sol og måne og stjerner af det. Jeg må være faldet hen lidt over tre. Jeg så, jeg havde slået en klat i bogen. Lampen osede, da Mathilde vækkede mig, udenfor i buskene begyndte spurvene allerede at kvidre noget så livsglad – og så blev jeg straks så underlig melankolsk igen. – Men det er nu alligevel en rar fornemmelse, når man har vundet en sejr over sig selv.

Melchior

Skal jeg rulle en cigaret til dig?

Moritz

Tak, jeg ryger ikke. Bare det nu kan blive ved at gå på denne måde! Jeg vil slide og slide, til øjnene triller ud af hovedet på mig. Ernst Röbel har allerede seks gange været oppe uden at kunne noget siden ferien. Tre gange i græsk, to gange hos Knochenbruch og sidste gang i litteraturhistorie. For mig er det kun sket fem gange, og fra i dag af sker det overhovedet aldrig mere!

Röbel skyder sig ikke. Röbel har ikke forældre, som ofrer alt for ham. Han kan blive soldat eller cowboy eller matros, hvad dag han vil. Men hvis jeg dumper, så får min far et slagtilfælde, og mor kommer på en nerveklunik. Den slags overlever man ikke!

Melchior

Livet er fantastisk og eventyrligt beskidt. Jeg havde såmænd mest lyst til at gå ned i haven og hænge mig. Gud ved, hvor mor bliver af med teen?

Moritz

Jeg tror, jeg vil have godt af den te. Jeg ryster ligefrem. Jeg føler mig så underlig i ekstase. Føl selv. Jeg ser...jeg hører...jeg føler...meget skarpere, og dog er det alt sammen så drømmeagtigt...skal vi ikke gå ned i haven, Melchior?

Melchior

Lad os nu først få den te.

Moritz

Haven virker så stille og stor...Bladene hvisker så underligt. Det er fuldstændigt, som om jeg hørte bedstemor fortælle mig eventyret om "Dronningen uden hoved". Der var engang en vidunderlig smuk dronning, skøn som solen, skønnere end alle andre kvinder i hele landet. Men desværre var hun kommet til verden uden hoved. Hun kunne ikke spise, ikke drikke, ikke se, ikke le og heller ikke kysse. Hun kunne kun gøre sig forståelig over for sit hof ved hjælp af sin lille, bløde hånd. Og med sine dukkefødder stampede hun krigserklæringer og dødsdomme. En skønne dag blev hun besejret af en konge, der tilfældigvis havde to hoveder, som ustandselig skændtes og sloges, sådan at ingen af dem kunne få fred for det andet. Så tog hoftroldmanden det mindste af hovederne og satte det på dronningen. Og minsandten om det ikke klædte hende fortræffeligt. Så giftede kongen sig med dronningen, og nu skændtes de to hoveder ikke mere, men kyssede hinanden på panden, på kinderne og på munden, og de levede i mange år glade og lykkelige med hinanden....Pyhha....alt det gamle sludder! Men jeg kan ikke få dronningen uden hoved ud af tankerne. Når jeg ser en køn pige, så ser jeg hende uden hoved... Og så synes jeg pludselig, at jeg selv er en dronning uden hoved. Men måske kommer der nogen og sætter et på mig.

(Fru Gabor kommer ind med den dampende te, som hun sætter på bordet foran Melchior og Moritz)

Fru Gabor

Værsgo', drenge. Godaften, Herr Stiefel, hvordan har De det?

Moritz

Tak, godt, Fru Gabor. Jeg står og lytter til alle de sælsomme lyde fra haven.

Fru Gabor

De ser slet ikke rask ud....Har De det ikke godt?

Moritz

Det betyder ikke noget. Jeg er kommet lidt for sent i seng de sidste par aftener.

Melchior

Ja, tænk bare, han har læst hele natten.

Fru Gabor

Sådan noget skulle De lade være med, Herr Stiefel. De burde passe lidt på Dem selv. Tænk lidt på Deres helbred... Det kan skolen ikke erstatte Dem. De skulle gå nogle ordentlige ture i den friske luft. Det er meget mere værd i Deres alder, end at kunne korrekt middelalderlatin.

Moritz

Jeg skal nok gå et par lange ture. De har fuldstændig ret. Man kan også bestille noget, når man går tur. Det er da også dumt, at jeg ikke selv har fundet på det! Men stilene må jeg selvfølgelig stadig skrive hjemme.

Melchior

Stilene kan du lave her hos mig, det er meget lettere for os begge to... Du har vel hørt, mor, at Max von Trenk er død af nervefeber. I eftermiddags kom Hans Rilow fra Trenks dødsleje for at fortælle rektor Sonnenstich, at Trenk lige var død, mens han sad hos ham. "Såh?" siger Sonnenstich, "er der ikke noget om, at du skulle sidde over i to timer? Tag den seddel med til pedellen, så kan du sidde over i dag. Hele klassen deltager i begravelsen."....Hans var som lamslået.

Fru Gabor

Hvad er det for en bog, Melchior?

Melchior

Faust.

Fru Gabor

Har du allerede lånt den?

Melchior

Jeg er ikke færdig endnu.

Moritz

Vi er lige midt i (Valpurgisnatten).

Fru Gabor

Hvis jeg var dig, havde jeg nu ventet et par år endnu med den.

Melchior

Jeg kender ingen anden bog, som jeg har fundet så mange skønne ting i, mor, hvorfor skulle jeg ikke læse den?

Fru Gabor

Fordi du ikke forstår den.

Melchior

Det kan du da ikke vide, mor. Ganske vist er jeg nok klar over, at jeg måske ikke kan fatte alle storhederne, men alligevel....

Moritz

Vi gennemgår den sammen, så er det meget lettere at forstå.

Fru Gabor

Jaja, Melchior, du er gammel nok til at vide, hvad der er gavnligt og skadeligt for dig, gør hvad du synes, du kan forsvare. Ingen skal være mere taknemmelig end jeg, hvis jeg aldrig kommer til at fortryde, jeg ikke har holdt noget skjult for dig. Jeg mente kun, at selv det bedste kan virke skadeligt, når man endnu ikke er moden nok til at opfatte det på den rigtige måde... Jeg vil nok altid foretrække at stole på *dig* end på ligegyldige, tilfældige opdragelsesmetoder. - - Hvis der er noget, I vil have, drenge, så kom over og kald på mig, Melchior. Jeg er i soveværelset.

(går)

Moritz

Din mor mente den historie med Gretchen.

Melchior

Herregud, den har vi da taget os meget let. Faust selv kan ikke have taget sig den lettere, og til syvende og sidst er den gemenhed jo dog ikke kernen i kunstværket! – Faust kunne have lovet pigen ægteskab og så være gået fra hende, - det havde ikke gjort ham mindre skyldig i mine øjne. For min skyld kunne Gretchen såmænd også være død af et knust hjerte. Når man ser, hvordan alle straks krampagtigt slår ned på netop *det*, skulle man tro, at alt i verden kun drejede sig om sjofelheder.

Moritz

Når jeg skal være ærlig, Melchior, så har jeg den samme fornemmelse, efter at jeg har læst det, du skrev til mig....Jeg fandt det en af de første feriedage, det havde ligget i et leksikon. Jeg låsede døren og fløj det igennem, - omtrent som en opskræmt ugle flyver igennem en brændende skov. Jeg tror, jeg har læst det meste af det med lukkede øjne. Men det, der gik mig mest til hjerte, var det, du skrev om pigen. Det kan jeg ikke glemme. Det siger jeg dig, Melchior, det er ikke så slemt at lide som at gøre uret.

Melchior

Jeg vil ikke have noget, som jeg ikke har tilkæmpet mig!

Moritz

Jamen, kan det da så være en nydelse, Melchior? Tænk dog på pigen. Pigen værger sig, fordi det er hendes natur. I al sin renhed og uskyldighed prøver hun jo at holde sig borte fra det så længe som muligt. Den tilfredsstillelse som en mand kan få ved den slags, er tom og indholdsløs, - andet kan jeg ikke tænke mig.

Melchior

Tænk hvad du vil, men hold det for dig selv. – Jeg bryder mig ikke om at tænke over den slags ting.....

Anden afdeling

Dagligstue

Fru Bergmann (kommer ind iført hat og sjal og med en kurv over armen. Hun stråler over hele ansigtet)

Wendla! Wendla!

Wendla (kommer ind fra højre i underkjole)

Hvad er der, mor?

Fru Bergmann

Er du allerede oppe, min pige? Det var sødt af dig.

Wendla

Har du allerede været ude?

Fru Bergmann

Skynd dig nu at blive færdig. Du må straks hen til Ina. Du skal hen med kurven her.

Wendla (som klæder sig færdig på under denne scene)

Har du været henne hos Ina? Hvordan har hun det? Går det ikke bedre?

Fru Bergmann

Vil du tænke dig, Wendla, storken har været hos hende i nat og har bragt hende en lille dreng.

Wendla

En dreng? En dreng!! Nej, hvor er det vidunderligt!!

Fru Bergmann

En dejlig dreng.

Wendla

Åh, jeg må se ham, mor! Så er jeg altså blevet tante for tredje gang. Nu er jeg tante til en pige og to drenge!

Fru Bergmann

Ja, og sikke drenge! Men sådan går det, når der er en storkerede oven på ens hus. Og i morgen er det først to år siden, at hun blev gift.

Wendla

Var du der, da den kom med ham?

Fru Bergmann

Næh, den var lige fløjet igen. – Vil du ikke have en rose i kjolen?

Wendla

Hvorfor gik du så ikke lidt tidligere derhen, mor?

Fru Bergmann

Jeg er lige ved at tro, at den også havde noget med til dig...en brosche eller sådan noget.

Wendla

Åh, det var en skam.

Fru Bergmann

Jamen, jeg siger jo, at den havde en brosche med til dig.

Wendla

Jeg har broscher nok....

Fru Bergmann

Nå, men det er da glimrende. Så kan du jo ikke forlange mere.

Wendla

Jeg ville så gerne ha' vidst, om den kom gennem vinduet eller gennem skorstenen.

Fru Bergmann

Det må du spørge Ina om. Ja, min søde pige, spørg du Ina om *det*. Det kan hun fortælle dig. Hun snakkede jo med den en hel, halv time.

Wendla

Jeg skal nok spørge Ina, når jeg kommer hen til hende.

Fru Bergmann

Glem det endelig ikke, min engel. Jeg vil virkelig selv gerne vide, om den kom gennem vinduet eller gennem skorstenen.

Wendla

Skulle jeg for resten ikke hellere spørge skorstensfejerer? Skorstensfejerer må da bedst vide, om den kommer gennem skorstenen.

Fru Bergmann

Nej, ham skal du ikke spørge, mit barn, lad være med det. Hvad ved en skorstensfejer om storken! Han ville bare fylde dig med en masse dumt sludder, som han ikke engang selv tror på - - Hvad er det, du står og kigger på?

Wendla

Der går en mand på gaden, mor... Han er tre gange så stor som en ko, og han har fødder så store som dampskibe.

Fru Bergmann (styrter hen mod vinduet)

Jamen, det er da umuligt! Det er da umuligt!

Wendla (samtidig)

Og han har et klædeskab under hagen, mor, og det spiller han "Lorelei" på...åh, nu gik han lige om hjørnet.

Fru Bergmann

Du er da en uforbederlig unge! At jage din stakkels gamle mor sådan en skræk i livet! Så tag så din hat. Gud ved, hvornår du bliver fornuftig? Jeg har såmænd opgivet håbet.

Wendla

Det har jeg også, lille mor, det har jeg også. Min forstand er vist meget lille og sølle. Her har jeg en søster, som har været gift i to og et halvt år...og jeg er selv blevet tante for tredje gang, og jeg aner ikke, hvordan alt sådan noget går til... Lad nu være med at blive vred, jeg har jo ikke andre at spørge end dig. Fortæl mig det nu, lille mor! Min egen søde, lille mor, tag nu og fortæl mig det! Jeg går sådan og *skammer* mig over mig selv. Vær nu sød og fortæl mig det, mor. Du må ikke skænde på mig, fordi jeg spørger om sådan noget. Svar mig nu...hvordan går det til? Hvordan foregår det? - Du kan da ikke for alvor forlange, at jeg skal gå her og tro på storken, når jeg er fjorten år.

Fru Bergmann

Jamen, du store Gud, barn, hvor er du dog mærkværdig! Sikke nogle indfald du har! – Det kan jeg da virkelig ikke.

Wendla

Hvorfor da ikke, mor...hvorfor da ikke...? Det kan da ikke være noget hæsligt, når alle bliver så glade over det.

Fru Bergmann

Åh....åh...Gud hjælpe mig...jeg fortjente jo at man...se nu at blive færdig, se nu at blive klædt på.

Wendla

Jeg skal nok gå....men tænk nu, hvis din datter går hen og spørger skorstensfejerens.

Fru Bergmann

Jamen, det er jo til at blive forrykt af ...Kom her, min pige, så skal jeg fortælle dig det! Jeg skal fortælle dig det alt sammen!....Åh, søde, lille Vorherre dog! Men bare ikke i dag, lille Wendla! I morgen, i overmorgen, en gang i næste uge...når som helst du vil, min søde pige....

Wendla

Fortæl mig det i dag, mor, nu med det samme! – Når jeg ser dig blive så forfærdet, bliver jeg jo selv helt forskrækket,

Fru Bergmann

Jeg kan ikke, Wendla.

Wendla

Jamen, hvorfor kan du ikke, lille mor? – Nu skal du se, nu lægger jeg mig på knæ foran dig og lægger hovedet i dit skød. Og så trækker du dit forklæde ned over hovedet på mig og fortæller det, som om du var helt alene i værelset. Jeg skal ikke så meget som røre mig, jeg skal ikke skride. Jeg skal tage det alt sammen, - ligegyldigt hvad der kommer.

Fru Bergmann

Kom så i Guds navn da! Men jeg kalder himlen til vidne på, at det er dig selv, der har bedt mig om det. Jeg har ingen ansvar! – Nu skal jeg fortælle dig, hvordan du er kommet til verden. – Hør så da efter, Wendla.

Wendla (under hendes forklæde)

Jeg kan godt høre dig.

Fru Bergmann (febrilsk)

Jamen, det går aldrig *an*, barn – jeg kan ikke tage det ansvar – jeg fortjener jo at blive sat i fængsel – at man tager dig fra mig –

Wendla (under hendes forklæde)

Åh, mor, tag dig nu sammen.

Fru Bergmann

Nå, så hør efter da. Ser du, for at få et barn....forstår du, hvad jeg mener, Wendla?

Wendla

Ja, mor, skynd dig nu, jeg holder det ikke ud længere!

Fru Bergmann

Hvis man skal have et barn – så må man *elske* den mand – som man er gift med – man må *elske* ham, siger jeg dig, så højt, som man overhovedet kan elske nogen! Man må elske ham af hele sit hjerte. – Man må *elske* ham, Wendla, på en måde, som du slet ikke kan elske endnu. – Nu ved du det.

Wendla (rejser sig)

Åh Gud.....

Fru Bergmann

Nu ved du hvilke prøvelser, der venter dig!

Wendla

Er der så ikke mere?

Fru Bergmann

Gud er mit vidne! - -

Tag så kurven og gå hen til Ina. Der får du Chokolade og kager. Kom, lad mig lige se på dig...Skoene, handskerne, kjolen, rosen i håret – ved du hvad, din kjole bliver nu for kort, Wendla.

Wendla

Har du allerede købt ind til middag, lille mor?

Fru Bergmann

Gud velsigne og bevare dig, mit barn. Jeg må virkelig ved lejlighed få lagt den kjole ned.

Tredje afdeling

Et høloft

Melchior ligger på ryggen i det friske hø. Wendla kommer op ad stigen.

Wendla

Nå, her gemmer du dig! De leder efter dig alle sammen. De er ved at spænde for. Du må gå ned og hjælpe. Det er ved at blive uvejr.

Melchior

Så fandt du mig altså alligevel!

Wendla

Hvad er der i vejen med dig? Hvorfor skjuler du dit ansigt?

Melchior

Så fandt du mig altså alligevel, Wendla. –

Wendla

Er du syg?

Melchior

Jeg flygtede for dig! Flygtede for dig, Wendla – Gå, Wendla – forlad mig – skal jeg måske ligefrem smide dig ned, Wendla.....

Wendla

Nu bliver jeg da først for alvor.

(knæler ned ved siden af ham)

Hvorfor kommer du ikke ud i den friske luft sammen med os andre, Melchior? Her er så mørkt og lummert. Herregud, selv om vi bliver gennemblødt, hvad gør da *det*?

Melchior

Høet dufter så herligt.

Wendla

Så fandt jeg dig virkelig, Melchior.

Melchior

Himlen udenfor må være sort som et ligklæde

Wendla

Jeg løb efter dig, Melchior.

Melchior

Jeg ser kun den lysende valmue på dit bryst, - og jeg kan høre dit hjerte slå.

Wendla

Du må ikke kysse mig, Melchior – du må ikke kysse mig.

Melchior

Jeg hører dit hjerte slå.

Wendla

Man kysser kun, når man elsker hinanden. Du må ikke – lad være!

Melchior

Der er ikke noget, der hedder: elske – der findes ingen *kærlighed*! Alt er egoisme. Alt er egenkærlighed! Jeg elsker dig lige så lidt, som du elsker mig.

Wendla

Lad være - - - - - Du må ikke, Melchior.

Melchior

- - - Wendla.

Wendla

Åh, Melchior - - - - - du må ikke - du -

Fjerde afdeling

Fru Gabor (telefonerer)

Jo, jeg har læst Deres brev - endda to gange. Jamen, kæreste Moritz Stiefel, hvad er det dog for en ide at ville til Amerika! - jeg forsikrer Dem - jeg ejer ikke de tohundrede mark. - Snak, det er aldeles ikke, fordi jeg ikke holder af Dem, det ved De godt, men jeg har ikke pengene. - Jamen - hør nu, tror De ikke, det hjalp, hvis jeg talte med Deres forældre? - Snikk snak, Deres forældre ved udmærket godt, at De har gjort, hvad De kunne. - Hvad siger De?

(hun ler lidt)

Vil De begå selvmord? Sådan noget gør man da ikke!

(alvorligere)

De vil da ikke skubbe ansvaret over på mig? Hvis det ikke var, fordi jeg kendte Dem så godt, ville jeg sige, det lød en smule som pengeafpresning. - Det havde jeg ærlig talt ikke ventet af Dem. Og for resten ser De helt anderledes på det i morgen. - Jamen - - jamen, skidt med den dumme skole. Fordi man ikke er særlig dygtig i skolen, kan man da godt blive et storartet menneske. Og det forandrer da ikke noget i Deres forhold til Melchior, fordi De kommer ud af skolen. Jeg har altid været så glad, fordi I to kunne lide hinanden. Jamen, Moritz - Hallo -

(Man forstår, han er gået, hun lægger hovedrystende telefonen fra sig.)

Femte afdeling

Bergmanns have tidligt om morgenen. Strålende solskin.

Wendla

Hvorfor skulle du absolut ned i haven, lille Wendla? Mon det virkelig var for at plukke violer? - mon det ikke snarere var, fordi mor så mig smile - hvorfor kan jeg da heller ikke lade være at smile? Jeg ved det ikke - jeg ved det ikke, jeg kan jo ikke finde ord for det - det er ligesom om jeg slet ikke går på jorden - og hvor jeg dog sov i nat! Åh Gud, hvis der dog blot kom nogen, jeg kunne flyve om halsen og fortælle det alt sammen.

Sjette afdeling

Skumring. Himlen er let overskyet. En sti snor sig gennem buskads og (???). Man hører en svag brusen fra floden.

Moritz

Nej, jeg egner mig ikke til det – lad de andre flå og rive i hinanden. Jeg lukker døren efter mig og går min vej. Jeg har ikke nogen special-kontrakt med Vorherre. Jeg er blevet tvunget ind i verden. Jeg vil ikke gøre mine forældre ansvarlige, - skønt de jo egentlig var gamle nok til at vide, hvad de gjorde – og måtte være forberedt på det værste –

Man kommer ind i verden ved et tilfælde, - og så skulle man ikke have lov til, eftermoden overvejelse at - - vejret er i hvert fald hensynsfuldt. Det ser ud til regn hele dagen, og så slap vi alligevel. Hvor er her roligt herude. Naturen virker som en vuggesang – sunget af den vidunderlige, blonde, blåøjede pige, som sang ved sidste skolekoncert! -----

Ja, der var måske noget, som endnu kunne holde mig fast: bare for at have prøvet det – der er noget vist beskæmmende ved at have været menneske og så ikke at have lært det allermest menneskelige at kende. – Det er ligesom at have været i Ægypten uden at have set pyramiderne. Men i dag vil jeg ikke græde igen, jeg vil (ikke????) give mig til at tænke på min begravelse - - Melchior vil lægge en krans på kisten. Pastor Kahlbauch vil trøste mine forældre. Og rektor Sonnenstich vil fremdrage eksempler fra historien. – Nogen gravsten får jeg vel næppe. Jeg havde ellers ønsket mig en snehvid marmorurne på en sort sokkel – nå, men man savner den jo gudskelov ikke. Mindesmærker er til for de levendes skyld, ikke for de døde.

Hvor har jeg dog haft mange dejlige aftener sammen med Melchior! Når vi gik ture sammen hen over markerne og gennem skovene - -

Men livet har vist mig en kold skulder. Langt borte ser jeg allerede alvorlige, venlige øjne, der kalder på mig. Dronningen uden hoved – hun har medlidenhed med mig. Hun venter på mig med bløde arme - - -

Jeres magtbud gælder kun for umyndige, jeg bestemmer selv min skæbne!

Ilse (sjusket klædt med et broget tørklæde om hovedet kommer ind og tager ham bagfra om skulderen)

Har du tabt noget?

Moritz

Ilse!

Ilse

Hvad går du og leder efter?

Moritz

Nej, hvor du forskrækkede mig.

Ilse

Hvad leder du efter? Har du tabt noget?

Moritz

Hvorfor gjorde du mig så forfærdelig bange?

Ilse

Jeg vil ikke være i byen længere, jeg er på vej hjem.

Moritz

Jeg ved ikke, hvad det er, jeg har tabt.

Ilse

Så hjælper det heller ikke at lede. Jeg har ikke været hjemme i fire dage. Se, jeg har dansesko på endnu – Du kan tro, mor gør store øjne. – Tag og følg mig hjem.

Moritz

Hvor har du nu tumlet rundt?

Ilse

Åh, hos (Nohl), hos Fehrendorf, hos Padinsky og hos Lenz, Rank og Spüler – alle mulige.

Moritz

Står du model for dem?

Ilse

Fehrendorf maler mig som søjlehelgen. Det er en værre fyr, ham Fehrendorf. Sidste gang trådte jeg i en af hans farvetuber. Så tørrede han sine pensler af i håret på mig. Så gav jeg ham en lussing, og så smed han paletten i hovedet på mig. Til gengæld væltede jeg staffeliet. Så for han efter mig over borde og stole gennem hele atelieret. Bag ved kakkelovnen lå der en skitse: "Vil du være ordentlig ellers river jeg den i stykker". Så lovede han jo at være noget så artig, og alligevel røg bæstet i hovedet på mig – du aner ikke, hvor han gennemkyssede mig.

Moritz

Hvor sover du, når du bliver inde i byen?

Ilse

I går aftes var jeg hos Nohl. Og i forgårs hos Bjokowitsch. Jeg var så fuld, at de måtte lægge mig i seng.

Går du i skole endnu, Moritz?

Moritz

Nej, nej, jeg er færdig efter denne termin.

Ilse

Vær du glad for det. Du aner ikke, hvor tiden går, når man tjener penge! Kan du huske, da vi legede røvere? Wendla Bergmann og du og jeg og de andre. Når I kom ud til os om aftenen og fik varm gedemælk? Hvad laver Wendla? Og hvad laver Melchi Gabor? Går han stadig rundt og ser dybsindig ud? I sangtiden stod vi over for hinanden.

Moritz

Han filosoferer.

Ilse

Dengang kom Wendla ud til os og havde syltetøj med til mor. Det var dengang, jeg sad for Isidor Landauer. Han bruger mig som Jomfru Maria. Han er en væmmelig karl. Æv. – Sig mig har du tømmermænd?

Moritz

Ja, fra i går aftes. Vi soldede til den store guldmedille. Klokken var fem, da jeg vaklede hjem.

Ilse

Ja, det kan man se på dig. Var der også piger?

Moritz

Ja, Arabella, øl-nymfen. Værten lod hende pjanke med os hele natten.

Ilse

Ja, det ser man tydeligt på dig. Jeg ved ikke, hvad det er at have tømmermænd. Ved det sidste karneval var jeg ikke i seng i tre døgn. Lena var også med, og den tykke violin. Den tredje nat fandt Henrik mig.

Moritz

Ledte han da efter dig?

Ilse

Han snublede over min arm. Jeg lå bevidstløs i sneen. Så tog han mig hjem til sig. Og så var jeg hos ham i fjorten dage – det var en frygtelig tid! – Om morgenen måtte jeg tage hans persiske slåbrok på, og om aftenen skulle jeg gå rundt i værelserne i sort pagekostume, men hvide kniplinger om halsen, om håndleddene og knæene. Hver dag fotograferede han mig i en ny stilling – én gang på sofaen som Ariadne, én gang som Leda, og én gang måtte jeg ligge på alle fire på gulvet som en kvindelig kentaur. Desuden gik han altid og fablede om mord og selvmord, og (kulos).

Moritz

Lever han endnu?

Ilse

Det håber jeg da ikke! – Da han en dag var nede for at hente portvin, tog jeg min frakke og sneg mig ned på gaden. Karnevallet var forbi, og politiet tog mig og spurgte, hvad jeg lavede i mandsdragt – og så kom jeg på stationen. Men så troppede Nohl, Fehrendorf, Padinsky, Spühler og Oikonomopulus op og fik mig ud. Jeg blev transporteret hjem til Adolars atelier. Og siden den dag har jeg været banden tro. Fehrendorf er en abe, Nohl er et svin, Bojokowitsch en gammel ugle, Loison en hyæne, og Oikonomopulus en kamel – men jeg elsker dem alligevel alle sammen, og jeg ville ikke bytte dem bort, hverken for ærkeengle eller millionærer.

Moritz

Jeg må hjem, Ilse.

Ilse

Tag nu og følg mig hjem.

Moritz

Jamen, hvorfor? – Hvorfor?

Ilse

Kom hjem og drik varm gedemælk. Så skal jeg binde et lyserødt bånd om dig og hænge en klokke om halsen på dig. Og vi har også en lille hyp-hest, som du kan lege med.

Moritz

Jeg må hjem – jeg mangler stadig Sassaniderne, Bjergprædikenen og Pythagoras. God nat, Ilse.

Ilse

Sov sødt! Går I stadig ned i wigwamen, hvor Melchi Gabor begravede min tomahawk? Brrrr! Når I engang bliver voksne, så ligger jeg vist for længe siden i rendestenen.

(hurtigt ud)

Moritz (alene)

- - - Det havde jo kun kostet mig et ord. (han råber)

Ilse! Ilse! - - - Gudskelov, hun kan ikke høre mig. Jeg er ikke i stemning – til den slags må man være let om hjertet og fri for bekymringer – det var synd, det havde ellers været en fortræffelig lejlighed. - - -

At kunne skrike sin smerte ud! Eller at kunne være dig, Ilse! Uden hæmninger! At være et sådant lykkebarn, et sådant solskinsbarn. At jeg da også skulle møde hende! – Åh – Åh!

(han går ind i buskadset)

Så fandt jeg den dog alligevel – vores græsbænk. Kongelysene ser ud, som om de er vokset siden i går. Og udsigten mellem piletræerne er stadig den samme. Det er allerede blevet mørkt. Jeg går ikke hjem mere.

TÆPPET

TREDJE AKT

Første afdeling

Lærerværelset

På væggen hænger der billeder af Pestalozzi og J. J. Rousseau. Omkring et grønt bord sidder lærerne Affenschmalz, Knüppeldich, Hungergurt, Knochenbruch, Zungenschlag og Fliegentot. For bordenden sidder rektor Sonnenstich på en lille forhøjning. Pedel Habebald kryber sammen henne ved døren.

Sonnenstich

Er der andre, der ønsker ordet? - - Mine herrer! Vi kan ikke undlade at ansøge det høje undervisningsministerium om tilladelse til at bortvise denne vildfarne elev fra vor skole. Af mange grunde endda. For det første vil det være at betragte som en slags bod for det, der er sket, for det andet må vi sikre os, at slige hændelser ikke kan gentage sig. Yderligere må vi sørge for, at denne vildfarne elevs demoraliserende indflydelse på hans kammerater ophører, - og endelig – og dette, mine herrer, turde være den grund, der får enhver eventuel indvending til at forstumme – må vi skåne vor skole for at blive grebet af den selvmordsepidemi, der desværre er udbrudt så mange steder.

Er der andre, der ønsker ordet?

Knüppeldich

Jeg kan ganske tiltræde retors anskuelser, men jeg kan dog ikke afholde mig fra en ytring om, at det egentlig må være på tide, at vi får åbnet et vindue.

Zungenschlag

Jeg slutter mig ganske til min ærede kollega, Knüppeldich. Her er en at-at-mosfære somi de underjor-jor-jordiske kata-kata-komber, lu-luften er ube-ube-ubeskr-skr-hm—forfærdelig.

Sonnenstich

Habebald!

Habebald

Javel, Herr Rektor.

Sonnenstich

Vil De åbne et vindue. Der er jo Gudskelov atmosfære nok udenfor. Er der andre af d'herrer, der ønsker at bemærke noget?

Fliegentod

Når mine kolleger Knüppeldich og Zungenschlag gerne vil have åbnet et vindue, har jeg ikke noget imod det, men må blot anmode om, at det ikke bliver vinduet lige i ryggen på mig.

Sonnenstich

Habebald!

Habebald

Javel, Herr Rektor.

Sonnenstich

Vil De åbne det andet vindue, - Er der andre, der har noget at bemærke?

Hungergut

Jeg vil naturligvis meget nødig modsige vor højtærede Herr Rektor, men jeg vil dog lige minde om det faktum, at det andet vindue har været tilspigret lige siden efterårsferien.

Sonnenstich

Habebald!

Habebald

Javel, Herr Rektor.

Sonnenstich

Her kan altså kun være tale om et vindue, som ikke er spigret til, men som De rolig kan lade forblive lukket. Jeg for min part finder ikke, at atmosfæren herinde lader noget tilbage at ønske. Er der andre, der ønsker ordet? - Mine herrer! Lad os sætte, at vi undlader at meddele det høje undervisningsministerium om, at vi har bortvist den vildfarne elev. Der vil ske det, at det høje undervisningsministerium vil gøre os ansvarlige for den skete ulykke. I de gymnasier, hvor selvmordsepidemierne har nået en vis højde, har det høje ministerium besluttet foreløbig at lukke disse undervisningsanstalter. Det er vor pligt, som denne skoles vogtere, at forhindre at noget sligt kan ske her. Det gør os oprigtigt ondt, mine herrer kolleger, at vi ikke kan lade vor vildfarne elevs fortræffelige egenskaber gælde som formildende omstændigheder. Thi selv om en skånsom behandling ville være på sin plads, så ville det ikke være på sin plads: overfor vort gymnasium, der er så alvorligt truet. Vi ser os tvunget til at dømme den skyldige, for ikke selv at bliver uskyldigt dømt. - Habebald.

Habebald

Javel, Herr Rektor.

Sonnenstich
Før ham herop.

Habebald (ud)

Zungenschlag

Når luften herinde fra så ko-kom-kom-potent side findes at være til-til-tilfredsstillende, så foreslår jeg, at man i som-som-sommerferien, også lader det andet vindue spi-spi-spigre til.

Fliegentod

Hvis kollega Zungenschlag ikke er tilfreds med ventilationen i lokalet, så foreslår jeg, at han lader en privat ventilator installere i hjerne-kassen.

Zungenschlag

Jeg fi-fi-finder mig ikke i det, Herr Fliegentod. De kan be-be-beholde Deres grov-grov-grovheder hos Dem selv. Den tone må jeg protestere mod, så længe jeg har ta-ta-talens brug.

Sonnenstich

Mine herrer! Jeg må bede Dem beherske Dem. Jeg tror, jeg kan høre vor vildfarne elev.

(Habebald åbner døren, hvorpå Melchior træder ind, bleg men fattet)

Kom nærmere hen til bordet. Efter at Herr Rentier havde fået meddelelse om sin søns formastelige ugering, gennemsøgte han sin søn, Moritz' effekter, for eventuelt at kunne finde et spor, der muligvis kunne give en forklaring på denne afskyelige udåd. Han fandt derefter – jeg skal ikke komme ind på, hvor – et dokument, som ganske vist ikke kan forklare den afskyelige udåd, men som desværre til gengæld kaster et skarpt lys over den formasteliges beklagelsesværdige moralske forfald. Det drejer sig om en, i dialogform, tyve sider lang afhandling, benævnet "forplantningen", forsynet med legemsstore afbildninger og i den grad propfuld af de mest skamløse svinerier, som burde tilfredsstille den mest fordærvede vellystnings vildeste krav til utugtig læsning.

Melchior

Jeg har.....

Sonnenstich

De har at tie stille! Efter at Herr Rentier Stiefel havde udleveret os det omtalte dokument, og vi havde lovet den rystende fader ved alle tænkelige midler at finde ophavsmanden, har vi sammenlignet den foreliggende håndskrift med alle håndskrifterne i den afdødes klasse, og det samlede lærerpersonale her derefter – med speciel støtte i en udtalelse fra vor højtærede lærer i skrivning – resolveret, at skriften har en betænkelig lighed med Deres.

Melchior

Jeg har...

Sonnenstich

De har at tie stille! Ihvorvel dette knusende faktum angående skriftligheden er blevet fastslået af de mest uangribelige autoriteter, syntes vi dog, at vi ville forhøre den skyldige, således at han kunne få

lejlighed til at udtale sig om sin forbrydelse imod sædeligheden i forbindelse med en deraf flydende tilskyndelse til selvmord.

Melchior
Jeg har....

Sonnenstich
De har at svare med et enkelt og stilfærdigt "Ja" eller "Nej", på de spørgsmål, som jeg agter at stille Dem. Habebald.

Habebald
Javel, Herr Rektor.

Sonnenstich
Sagens akter - - Jeg vil anmode vor sekretær, Herr kollega Fliegentod, om at protokollere det følgende - - så vidt muligt ordret.

(til Melchior)

Kender De dette dokument?

Melchior
Ja.

Sonnenstich
Ved De, hvad dokumentet indeholder?

Melchior
Ja.

Sonnenstich
Er det Dem, der har forfattet denne usædelige fremstilling?

Melchior
Ja. - Jeg vil bede Dem om at vise mig bare *én* ting, der er usædelig, Herr Rektor.

Sonnenstich
De har at besvare de spørgsmål, jeg stiller Dem, med et enkelt og stilfærdigt "Ja" eller "Nej".

Melchior
Jeg har ikke skrevet hverken mere eller mindre end hvad De meget godt *ved* er sandt.

Sonnenstich
Næh, det er dog for galt.

Melchior
Jeg vil bede Dem vise mig *én* eneste "forbrydelse mod sædeligheden" i det, jeg har skrevet.

Sonnenstich

Bilder De Dem måske ind, at jeg vil være til grin for Dem? Habebald.

Melchior

Jeg har.....

Sonnenstich

De har lige så lidt begreb om den ærbødighed en elev skylder sine lærere, som De har sans for den mennesket iboende sømmelighed over for sædelighed og moral. Habebald.

Habebald

Javel, Herr Rektor.

Melchior

Jeg har....

Sonnenstich

Jeg anmoder vor sekretær, Herr kollega Fliegentot, om at afslutte protokollen.

Melchior

Jeg har....

Sonnenstich

De har at tie stille. Habebald.

Habebald

Javel, Herr Rektor.

Sonnenstich

Før ham bort.

Anden afdeling

Kirkegård i øsende regnvejr. Foran en åben grav står pastor Kahlbauch med opslået paraply i hånden. Til højre for ham står Rentier Stiefel og hans venner, Ziegenmelker og onkel Probst. Til venstre står rektor Sonnenstich med adjunkt Knochenbruch. Desuden gymnasiaster. Noget borte foran et forfaldent gravmonument står Martha og Ilse.

Kahlbauch

- - Thi den, der kaster vrage på den nåde, hvormed den evige fader har velsignet sønnerne, han skal dø den *åndelige* død, men den, som i halstarrig formastelighed ved sit liv og færd har syndet mod Gud den Almægtige, han skal dø den *legemlige* død, men den, der formasteligt kaster det kors fra

sig, som den algode Gud har pålagt ham for hans synders skyld, sandelig, sandelig siger jeg jer, han skal dø den evige død.

(kaster en skovlfuld jord i graven)

Men vi som trofast bærer vor byrde, lad os prise den algode Gud og takke ham for hans ufattelige nåde. Thi så sandt *denne* døde er *trefold* død, så sandt vil Gud Herren føre de retfærdige ind til salighed og det evige liv. Amen!

Stiefel (med grådkvalt stemme, kaster en skovlfuld jord i graven)

Det var ikke min søn! Han var ikke min søn – jeg har aldrig kunnet lide den dreng.

Sonnenstich (kaster en skovlfuld jord i graven)

Selv mord er den formasteligste forbrydelse mod den sædelige verdensorden, men tillige det bedst tænkelige bevis for denne verdensordens gyldighed, idet selvmorderen på en gang skåner den sædelige verdensorden for at dømme ham og gennem sin gerning indrømmer, at den sædelige verdensorden er den blivende og bestående.

Knochenbruch (kaster en skovlfuld jord i graven)

Onkel Probst (kaster en skovlfuld jord i graven)

Om så min egen mor havde fortalt mig det, havde jeg ikke troet på, at et barn kunne handle så afskyeligt mod sine forældre.

Ziegenmelker (kaster en skovlfuld jord i graven)

Hvor kunne man dog gøre sådan mod en fader, som i tyve år kun har haft tanker for ens velfærd!

Kahlbauch (trykker Stiefel i hånden)

Vi ved, at alle ting tjener dem til bedste, som elsker Gud. I Korinthier. 12,15. - - Nu må De tænke på den fortvivlede moder, og De må søge at mildne hende tabet ved fordoblet kærlighed.

Sonnenstich (trykker Stiefels hånd)

Sandsynligvis var han nok dumpet alligevel.

Knochenbruch (trykker Stiefels hånd)

Onkel Probst (trykker Stiefels hånd)

Nu må du først og fremmest tænke på dig selv. Det er din pligt som familiefader.

Ziegenmelker (trykker Stiefels hånd)

Stol du på mig, gamle ven! Denne hundekulde er jo til at få (Tramslyng ~ tarmslyng???) af – det er ens simple menneskepligt at forebygge det med en god, stærk toddy.

Stiefel (pudser næsen)

Han var ikke min søn – han var ikke min

(Stiefel går fulgt af Kahlbauch, Sonnenstich, Knochenbruch, Probst og Zeigenmelker. Regnen stilner af)

Robert (kaster en skovlfuld jord i graven)
Hvil i fred, dit sølle skind! Dit arme, lille fæhoved!

Georg
Blev revolveren fundet?

Robert
Det er lige meget med revolveren.

Ernst
Har du set ham, Robert?

Robert
Det er vist en værre svindel alt sammen! Må jeg spørge, er der måske overhovedet nogen, der har set ham? Hvem har set ham?

Otto
Nemlig! – De havde lagt et tørklæde over hans ansigt.

Georg
Hængte tungen ud af halsen på ham?

Robert
Næ, men øjnene stod ud af hovedet – derfor havde man lagt et tørklæde over ansigtet på ham.

Otto
Det er rædsomt.

Georg
Ved du bestemt, at han hængte sig?

Ernst
De siger, han slet ikke har noget hoved mere.

Otto
Sludder og vrøvl.

Robert
Jeg har jo stået med rebet i hænderne! Jeg har endnu ikke set nogen hængt, som ikke var dækket til.

Georg
Det var nu en sjofel måde at tage billetten på.

Rilow
Åh, for pokker, det er vist ikke så slemt at hænge sig. Han skyldte mig oven i købet 5 mark. Vi havde væddet. Han svor på, han ikke dumpede.

Rilow (?)

Det er din skyld, han ligger dernede. Du kaldte ham en pralhans.

Otto

Vrøvl. Jeg måtte også slide i det hele natten. Hvis han havde lært sin græske litteraturhistorie, så havde han ikke behøvet at hænge sig.

(gymnasiasterne går. Martha og Ilse kommer hen til graven)

Ilse

Skynd dig, graverne kommer allerede.

Martha

Skal vi ikke hellere vente, Ilse?

Ilse

Hvorfor? Vi kan jo komme med flere, stadig flere – der vokser nok af dem.

Martha

Det har du ret i, Ilse.

(Hun kaster en efeukrans i graven. Ilse åbner sit forklæde og lader en mængde friske anemoner regne ned i graven)

Jeg hugger vores roser i haven. De klør mig jo alligevel! – Og herude tror jeg da de vokser.

Ilse

Jeg vil vande dem, hver gang jeg kommer forbi. Og jeg vil hente forglemmigejer fra bækken, og jeg vil tage Gladiolus med hjemmefra.

Martha

Der skal være et helt væld af blomster. Et væld!

Martha (??)

Jeg var lige gået over broen, da jeg hørte knaldet.

Martha

Stakkels fyr.

Ilse

Og jeg ved også godt, hvorfor han gjorde, Martha.

Martha

Fortalte han dig det?

Ilse

Pythagoras! Men du må ikke sige det til nogen.

Martha
På ære!

Ilse
Her er revolveren.

Martha
Nå, det var derfor, de ikke kunne finde den.

Ilse
Jeg tog den straks ud af hans hånd, da jeg kom forbi om morgenen.

Martha
Giv mig den, Ilse! Åh, lad mig have den, Ilse.

Ilse
Nej, den beholder jeg som et minde om ham.

Martha
Er det sandt, at han ingen hoved har, Ilse?

Ilse
Han må have fyldt løbet med vand! Kongelysene var fuldstændig oversprøjtede med blod.

Tredje afdeling

Herr og Fru Gabor

Fru Gabor

- - - De trængte til en syndebuk. De turde ikke sidde roligt og lytte til alle de beskyldninger, der svirrede i luften. Og fordi min dreng nu ulykkeligvis er kommet lige i det psykologiske øjeblik, skal så jeg, hans egen mor, være med til at hjælpe bøddlerne i deres arbejde?
Nej, aldrig!

Herr Gabor

Jeg har i fjorten år set på din ejendommelige opdragelsesmetode uden at sige noget. Den var stik imod min opfattelse. Jeg har altid næret den anskuelse, at et barn ikke er noget lejetøj, et barn har krav på at blive behandlet med yderste alvor – jeg bebrejder dig ikke noget, Fanny. Men du må ikke spærre vejen for mig, når jeg prøver at gøre din og min uret imod drengen god igen.

Fru Gabor

Jeg agter at spærre vejen, så længe jeg har en blodsdråbe tilbage. På en opdragelsesanstalt er drengen fortabt. En forbrydernatur kan måske forbedres på sådan en anstalt. Det ved jeg ikke noget om. Men et godt menneske bliver lige så sikkert forbryder derinde, som en plante dør, når man tager

luft og sol fra den. Jeg er mig ikke bevidst at have gjort noget galt. Bevares. Det falder mig ikke ind at ville undskylde ham – men det er ikke hans skyld, at han er blevet jaget ud af skolen. Og *hvis* det var hans skyld, så har han nu fået sin straf. Det kan godt være, du kender mere til den slags ting end jeg. Teoretisk har du måske fuldkommen ret, men jeg vil ikke være med til, at man brutalt jager mit eneste barn i døden.

Hr. Gabor

Det er jo ikke noget, vi bestemmer, Fanny. Det er jo en risiko, vi må løbe. Den, der er for svag til at udholde marchen, styrter undervejs. Det er rigtignok, at det ikke er hans skyld, at han er jaget ud af skolen. Hvis man *ikke* havde jaget ham ud af skolen, så havde det *heller* ikke været hans skyld. – Du tager alt for let på tingene. Det du betragter som et overfladisk fejltrin, er i virkeligheden en grundskade i drengens karakter. I kvinder kan ikke bedømme den slags ting. Den, som kan skrive sådan, som Melchior har skrevet, må være i bund og grund pilrådden. En bare *nogenlunde* sund natur giver ikke efter for den slags ting. Ingen af os er helgener, vi kan alle sammen vige fra den lige vej, men det, som han har skrevet, viser, at der er noget *principielt* galt fat. Det, han har skrevet, svarer ikke til et tilfældigt lille fejltrin, men røber med ligefrem skrækindjagende tydelighed et bestemt *forsæt*, en ligefrem hang til det umoralske, blot fordi det er umoralsk. Det, han har skrevet, røber i virkeligheden en hel del af det, som vi jurister kalder *moral insanity*. Om man kan forandre noget ved det, ved jeg ikke. Men skal vi bevare så meget som et glimt af håb, og hvis vi skal bevare en ren samvittighed som forældre, så må vi gribe sagen an i fuldt alvor. Lad os ikke skændes længere om det, Fanny. Jeg føler, hvor svært det er for dig. Jeg ved, hvor du forguder drengen, fordi han på så mange måder ligner dig. Men prøv nu at overvinde dig selv. Vær nu for en gangs skyld ikke egoistisk, når det gælder din søn.

Fru Gabor

Man må være en *mand* for at kunne sige sådan noget! Man må være en mand for i den grad at kunne lade sig forblinde af det døde bogstav! Man må være en mand for at være så blind, at man ikke kan se, hvad der er kernen i sagen. Kan vi måske gøres ansvarlige for *tilfældet*? Du kan i morgen få en tagsten i hovedet, og så kommer din ven – eller måske din far – og i stedet for at hjælpe dig, sparker han dig! – Jeg lader ikke min søn myrde for øjnene af mig! Jeg er hans *mor*! – Det er utroligt! Det er fuldstændig ufatteligt! Hvad er det så, han har skrevet!? Er det da ikke det eklatanteste bevis på hans uberørthed, hans dumhed, hans barnlige uberørthed, at han overhovedet kan skrive den slags ting. – Man må jo være blottet for menneskekundskab – man må være en fuldstændig knirkende kontorist, når man kan tale om moralsk fordærv - - - du kan sige, hvad du vil – men hvis du lader Melchior sende på opdragelsesanstalt, lader jeg mig skille! Og så skal jeg nok se, om jeg ikke på én eller anden måde kan finde midler til at redde min dreng fra undergang.

Herr Gabor

Du bliver nødt til at finde dig i det – hvis ikke i dag så i morgen. Jeg skal nok stå ved din side, og jeg skal ikke sky nogen anstrengelse for at trøste dig, når du taber modet. Fremtiden forekommer mig så grå og overskyet – det manglede bare, at jeg nu også skulle miste *dig*.

Fru Gabor

Jeg får ham ikke igen, jeg får ham ikke igen. Han skal ikke udholde de gemenheder. Han kan ikke finde sig i al den fornedrelse. Han gør sig fri – han har jo lige fået et frygteligt eksempel! – Og *hvis* jeg får ham igen - - - åh Gud, straf dog *mig*, hvis der skal gøres bod! Straf mig! Gør med mig, som du vil! Det er *min* skyld. Men skån mit barn for din straffende hånd.

Hr. Gabor

Det er *ham*, der har forbrudt sig.

Fru Gabor

Han har ikke forbrudt sig.

Hr. Gabor

Jo, han har – Jeg ville have givet, hvad det skulle være for at spare dig for det - - i morges havde jeg besøg af en kone, hun var fuldstændig nedbøjet, kunne næsten ikke tale – og hun gav mig *dette* brev – et brev til hendes femtenårige datter. Hun havde åbnet det af ren og skær nysgerrighed. Datteren var ikke hjemme, da det kom. I brevet skriver Melchior til det femtenårige pigebarn, at hans handlemåde ikke lader ham i ro, han har forsyndet sig imod hende osv. osv., men han skulle naturligvis stå ved sine handlinger, Hun skulle ikke være fortvivlet, selv om det kunne få følger. Han var allerede i færd med at skaffe hjælp, hvad der var så meget des lettere for ham, nu da han var smidt ud af skolen. Fejltrinnet kunne måske endda blive til lykke for dem – og mere af samme skuffe.

Fru Gabor

Det er umuligt!!

Herr Gabor

Brevet er naturligvis forfalsket. Det er et bedrageri. Alle har hørt om hans relegation og prøver nu på at slå penge af det. Jeg har ikke talt med drengen endnu – men håndskriften! Se, hvordan det er skrevet!

Fru Gabor

Det er en uhørt slyngelstreg.

Herr Gabor

Det er jeg også bange for!

Fru Gabor

Nej, nej, det har han aldrig gjort.

Herr Gabor

Så meget desto bedre for os. – Konen spurgte mig hændervridende, hvad hun skulle gøre. Jeg sagde, at hun skulle lade være med at lade sin femtenårige datter rende rundt på hølofter. Brevet lod hun mig heldigvis beholde. Hvis vi sender Melchior til en anden skole, hvor han ikke engang er under sine forældres opsig, så har vi den samme historie i løbet af tre uger. Fanny, sig mig dog, hvad jeg skal gøre med drengen?

Fru Gabor

Han skal på en opdragelsesanstalt.

Herr Gabor

På en - ?

Fru Gabor

På en opdragelsesantalt!

Herr Gabor

Der vil han i første række møde det, som vi har unddraget ham, nemlig en jernhård disciplin, principper og en moralsk tvang, som han under alle omstændigheder må finde sig i. For øvrigt er opdragelsesanstalter ikke de rædselsinstitutioner, du tror! Der vil drengen endelig lære at ville det gode frem for det, som bare er interessant! Og han vil lære at indordne sine handlinger under loven og ikke bare give efter for sin natur - - For en halv time siden fik jeg et telegram fra min broder, som bekræfter rigtigheden af, hvad konen fortalte. Melchior havde betroet sig til ham og havde bedt ham om 200 Mark, så han kunne flygte til England.

Fru Gabor (skjuler sit ansigt)

Barmhjertige himmel!

Fjerde afdeling

Et soveværelse. Wendla ligger i sengen. Desuden, Fru Bergmann, Ina Müller og Doktor von Brausepulver.

Brausepulver

Hvor gammel er De egentlig?

Wendla

Fjorten et halvt.

Brausepulver

Nu har jeg skrevet nogle piller op, som jeg igennem femten år har haft de mest strålende resultater med. Jeg foretrækker dem langt for levertran. Jeg skal nok skåne Dem for trættende spadsereture og ekstra-måltider. Til gengæld må De love mig at bevæge Dem så meget som muligt, mit kære barn og spise løs, så snart De igen får lyst til det.

De skal se, så er vi snart færdige med det hjertebrøvl og med hovedpinen og kuldegysninger og svimmelheden.

Fru Bergmann

Må jeg ikke byde Dem et glas vin, Herr Doktor?

Brausepulver

Mange tak, kære Fru Bergmann, men jeg har meget travlt. Nu må De ikke tage Dem det alt for nær. Om få uger er vores kære, lille patient igen frisk som en fisk. Tab nu ikke modet. Farvel, Fru Bergmann. Farvel, mit kære barn. Farvel mine damer. Farvel.

(Fru Bergmann følger ham ud)

Ina (ved vinduet) (FRU BERGMANN????)

Nu begynder jeres Platan igen at få efterårsfarver. Kan du se det henne fra sengen? – Nå, men jeg må også snart afsted. Müller venter på mig henne ved posthuset, og jeg skal først til syersken. Mucki skal have sine første bukser, og Karl skal have nyt vinterundertøj.

Wendla

Af og til synes jeg, jeg har det så vidunderligt – alt bliver lutter fryd og glæde. Havde jeg bare anet, at man kunne føle sig så godt til mode. Gid jeg kunne komme ud at gå over engene, mens aftensolen skinner - - og så kommer *tandpinen*, og så tror jeg, jeg skal dø den dag i morgen. Jeg bliver både varm og kold – hver gang jeg vågner.

Jamen, hvorfor græder du så forfærdeligt?

Fru Bergmann

Mit barn, du *må* ikke dø. Du har ikke vattersot. Du skal have et barn, WENDLA. Du skal have et barn. Åh, hvor kunne du dog gøre det.

Wendla

Jamen jeg har ikke gjort noget.

Fru Bergmann

Lad dog være at nægte det, Wendla. Jeg ved det alt sammen. Åh, Wendla, lille Wendla.

Wendla

Jamen, det er jo umuligt, mor. Jeg er jo ikke gift.

Fru Bergmann

Åh, søde Vorherre.... Det er jo det, der er det frygtelige, det, at du ikke er gift. Wendla, Wendla, Wendla, hvad har du dog gjort.

Wendla

Jeg ved det virkelig ikke! Vi lå der i høet....jeg har virkelig aldrig elsket noget andet menneske end dig, mor.

Fru Bergmann

Min egen unge....

Wendla

Åh, mor, hvorfor fortalte du mig det dog ikke alt sammen?

Fru Bergmann

Barn, barn, lad os nu ikke gøre det endnu sværere for hinanden. Tag dig nu sammen. At sige sådan noget til en fjortenårs pige.... Jeg havde før troet, at solen var blevet slukket. Jeg har jo kun været mod dig, som min egen kære mor var mod mig. Men lad os stole på den gode Gud, Wendla, lad os håbe på hans barmhjertighed, og så for øvrigt gøre, hvad vi kan! Endnu er der jo ikke sket noget. Vær modig, Wendla, *vær modig!* ... Hvorfor ryster du sådan?

Wendla

Der var nogen, der bankede.

Fru Bergmann
Jeg hørte ikke noget, mit barn.

(går hen til døren og åbner)

Wendla
Jamen, jeg hørte det ganske tydeligt... Hvem er derude?

Fru Bergmann
Der er ingen....kun Fru Schmidt henne fra hjørnet... De kommer i det rette øjeblik, Fru Schmidt.

Femte afdeling

På kirkegården. En lys novembernat. Det tørre løv rasler på buske og træer. Melchior klatrer over kirkegårdsmuren.

Melchior (springer ned fra muren)
Her finder de mig nok ikke. Sålænge de støver rundt på bordellerne efter mig, kan jeg trække vejret.... Min jakke er flået. Jeg har ikke en øre i lommen... Jeg må krybe i skjul for alle... I morgen må jeg se at komme videre gennem skoven...
Så er jeg altså i dødsriget, at klatre ud af tagvinduet var ikke så svært som at komme herhen!
Hvorfor skulle hun dø for min skyld? Hvorfor ikke jeg som den eneste skyldige? Men jeg er ikke ond! Jeg er ikke ond! Jeg er ikke ond! Hvis man dog bare kunne miste forstanden. Jeg må søge ovre blandt de nye grave. Huh.....alle de gravstene og alle de visne kranse. Det er som en skov af fugleskræmsler. Og guldbogstaverne blinker så koldt. Skyerne jager hen over himlen... Ikke en stjerne....her er det....åh, Wendla!

(Man ser Wendla Bergmanns gravsten, hvorpå der står: Her hviler Wendla Bergmann, født 5. maj 1878, død af blegsot den 27. oktober 1892. Salige er de rene af hjertet)

Og jeg er hendes morder! Det var mig, der slog hende ihjel!Jeg har ikke lov at være her. Jeg må bort. Bort!

Moritz (kommer hen over gravene med sit hoved under armen)
Vent lidt, Melchior! Det er en chance, vi ikke får så snart igen.....

Melchior
Hvor kommer du fra?!

Moritz
Derovre fra. Jeg ligger henne ved muren. Du væltede mit kors. Giv mig din hånd, Melchior....

Melchior
Du er *ikke* Moritz.

Moritz
Giv mig din hånd, jeg er overbevist om, du bliver mig taknemmelig. Sådan en chance får du ikke mere. Jeg er ene og alene kommet herop for din skyld.

Melchior
Sover du da ikke?

Moritz
Nej, ikke det, I forstår ved at sove. Vi sidder rundt omkring i kirketårne, på høje tage...hvor som helst vi har lyst.

Melchior
Kan I ikke finde hvile?

Moritz
Vi gør det, fordi det morer os. Vi kommer allevegne, giv mig din hånd. Vi kommer ikke sammen med hinanden, men vi ser og hører alt, hvad der sker i verden. Vi ved, at alt, hvad menneskene gør, er tåbeligheder....og vi ler af det.

Melchior
Hvad hjælper det?

Moritz
Hvem siger, det skal hjælpe.... Vi står højt, højt over det jordiske...giv mig din hånd! Hvis du gør det, falder du om af latter over den følelse, du får, når du tager mig i hånden.

Melchior
Kvalmer det dig ikke?

Moritz
Det er vi hævet over. Vi smiler!....jeg var med til min egen begravelse... Jeg morede mig godt. Du kan tro, det er ophøjethed, Melchior. Jeg græd værre end nogen af de andre, og jeg sneg mig hen til muren, fordi jeg var ved at omkomme af latter.

Melchior
Jeg har ikke lyst til at le af mig selv.

Moritz
Ræk mig din hånd! På et sekund står du himmelhøjt over det alt sammen.

Melchior
Kan I glemme?

Moritz
Vi kan alt. Ræk mig din hånd.... Vi ser Gud og Djævelen blamere sig over for hinanden, og vi ved indvendigt, at de begge har uret....Åh, Melchior, du aner ikke, hvad det giver for en tilfredshed og ro... Du behøver kun at række mig din lillefinger.... Du kan blive gammel og grå, før du igen får sådan et gunstigt øjeblik.

Melchior
Hvis jeg følger dig, Moritz, så sker det af selvforagt. Jeg kender ikke noget ledere dyr i verden end mig selv.

Moritz Ikke, du har jo kendt din fader længe!

Hvad venter du på?

Melchior

(Den Ukendte træder ind)

Ukendte (til Melchior)

Du ryster jo af sult. Du er jo slet ikke i stand til at dømme.....

(til Moritz) Gå Deres vej

Melchior

Hvem er De?

Ukendte

Det skal nok vise sig.

(til Moritz) Forsvind med Dem. Hvad gør De her? Hvad er der i vejen med Deres hoved?

Moritz Ja, hun døde simpelthen på grund af Fru Schmidts kvaksalverier..... Jeg vil lære dig ud

Jeg skød mig.

Ukendte

Jamen, så bliv, hvor De hører til. Så er De jo færdig. Lad være at genere os andre med Deres gravstank. Det er jo utroligt, se bare på Deres egne hænder. Deres fingre smuldrer jo. Fy for pokker.

Moritz

De må ikke sende mig væk.

Melchior

Hvem er De??

Moritz

De må ikke sende mig bort. Lad mig være her lidt endnu. Jeg skal ikke på *nogen* måde stille mig i vejen for Dem..Der er så uhyggeligt dernede.

Ukendte

Hvorfor praler De så med Deres ophøjethed?! De ved jo, at det er humbug! Hvorfor lyver De så med vilje. De spøgelse!

Melchior

Får jeg så at vide, hvem De er eller ikke?

Ukendte

Nej. Jeg vil foreslå dig, at du stoler på mig. Jeg skal sørge for, at du foreløbig kan klare dig.

Melchior

Er De.....min far?

Ukendte

Tror du ikke, du kunne kende din fars stemme?

Melchior

Nej.

Ukendte

Din far bliver i dette øjeblik trøstet af din mor.

Din øjeblikkelige modløshed skyldes kun, at du har det så skidt for øjeblikket. Når du har fået et måltid varm mad, så vil du le af dine vanskeligheder.

Melchior (til sig selv)

Der kan jo kun findes *én* Djævel.

(højt)

Efter det, jeg har gjort, får man ikke ro, fordi man spiser middagsmad.

Ukendte

Det kommer skam an på middagsmaden.... Så meget kan jeg sige dig, at fødslen var gået udmærket for Wendla. Hun døde simpelthen på grund af Fru Schmidts kvaksalverier..... Jeg vil føre dig ud blandt menneskene. Jeg vil give dig lejlighed til at udvide din horisont, jeg vil vise dig alt, hvad der er interessant i verden.

Melchior

Hvem er De? Hvem er De? – Jeg kan ikke betro mig til nogen, jeg ikke kender.

Ukendte

Du lærer mig ikke at kende, hvis du ikke betror dig til mig.

Melchior

Er De vis på det?

Ukendte

Det er et faktum...for øvrigt har du jo ikke andet valg.

Melchior

Jeg kan jo min ven hånden, hvad øjeblik det skal være.

Ukendte

Din ven er en charlatan. Den ophøjede humorist er verdens mest sølle og beklagelsesværdige skabning.

Melchior

Det kan være, men enten siger De mig, hvem De er, eller også rækker jeg humoristen hånden.

Ukendte

Nå!?

Moritz

Han har ret, Melchior. Jeg pralede. Lad du bare ham traktere dig og udnyt ham alt, hvad du kan.

Melchior
Tror De på Gud?

Ukendte
Af og til.

Melchior
Kan De fortælle mig, hvem der har opfundet krudtet?

Ukendte
Berthold Schwartz alias Konstantin Anklitzen. Franciskanermunk i Freiburg i Breisgau 1330.

Moritz
Bare han ikke havde opfundet det.

Ukendte
Så havde De *hængt Dem* i stedet.

Melchior
Hvordan ser De på moral?

Ukendte
Din dumme knægt. Tror du, jeg er en skoledreng?

Melchior
Jeg ved jo ikke, hvem De er.

Moritz
Lad nu være at skændes. I må ikke skændes. Hvis I begynder at skændes, så går jeg.

Melchior
Du er stadig den samme bangebuks.

Ukendte
Spøgelset har nu ikke uret. Moral er mellem proportionalen mellem "pligt" og "vilje" – og man kan ikke nægte, at den virkelig eksisterer.

Moritz
Bare De dog havde sagt det i forvejen. Det var min moral, der jagede mig i døden. For mine forældres skyld, greb jeg revolveren: "Ær din fader og moder på det, at du må leve længe." Jeg vil ikke påstå, at jeg er nogen reklame for Bibelen.

Ukendte
Gør Dem endelig ingen illusioner, kære ven. Deres forældre var lige så lidt død af det, som De behøvede at dø af det. De havde såmænd simpelthen for Deres sundheds skyld raset og skældt ud.

Melchior

Det kan for så vidt være rigtigt nok. Men så meget kan jeg sige Dem med bestemthed, at hvis jeg før uden videre havde rakt Moritz hånden, så havde det ene og alene været på grund af min moral.

Ukendte

Ja, men du er jo heller ikke Moritz!

Moritz

Jeg tror nu ikke, forskellen er så stor....i det mindste ikke så stor, at De ikke godt kunne have opsøgt *mig*, da jeg dengang travede ned mod åen med revolveren i lommen.

Ukendte

Kan De da ikke huske mig? Selv i Deres sidste øjeblik stod De dog mellem *livet* og *døden*. Nå, men dette er vel ikke stedet til at føre længere diskussioner.

Melchior

Farvel, kære Moritz. Jeg ved ikke, hvor dette menneske fører mig hen, *men det er et menneske*.

Moritz

Lad mig ikke undgælde, Melchior, fordi jeg prøvede på at tage dig med derud. Det var for vort gamle venskabs skyld. Jeg ved ikke, hvad jeg ville give, for bare endnu én gang at kunne følge dig.

Ukendte

Nå, men enhver har jo sit..... De har jo den trygge bevidsthed om *ikke* at have noget..... *Du* har det, at du endnu har lov til at tvivle om alt..... Farvel.

Melchior

Farvel, Moritz. Tak fordi du viste dig for mig. Vi har haft så mange dejlige dage sammen i de fjorten år! Det lover jeg dig, Moritz, at hvad der end sker, og hvordan det end går mig i livet, så vil jeg aldrig glemme *dig*.

Moritz

Tak, Melchior.

Melchior

Og når jeg engang bliver en gammel mand med grå hår, så står du måske igen nærmere end alle de levende.

Moritz

Tak skal du have. Og lykke på vejen.

Ukendte

Kom, min dreng.

(Han tager Melchior under armen og går med ham, hen over gravene. Moritz bliver alene tilbage.)

TÆPPET

